

9

OKTOBER 2010

SKOLEBØRN

UDGIVET AF LANDSORGANISATIONEN SKOLE OG FORÆLDRE

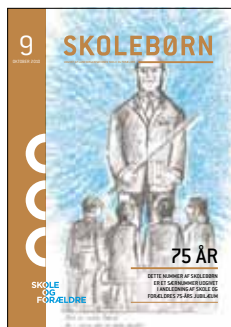

75 ÅR

DETTE NUMMER AF SKOLEBØRN
ER ET SÆRNUMMER UDGIVET
I ANDLEDNING AF SKOLE OG
FORÆLDRES 75-ÅRS JUBILÆUM

SKOLE
OG
FORÆLDRE

*Det er vores børn!
Ja – men det er min skole!*

Skole og Forældres historie er historien om forældrenes kamp for at få indflydelse på skolen. Tegning fra pjecen "Skolen for folket", udgivet i 1989.

75 ÅR HAR VENDT OP OG NED PÅ SKOLEN

INDHOLD

Forældre, forældreforeninger og forældreråd fra 1900 til 1950	3
Folkeskolen siden 1950	8
Fra fravær til engagement	10
Den lange vej til forældreindflydelse i folkeskolen	12
Forældre skal have indflydelse i skolen	15
Skole og Forældre nu og i de næste ti år	17
Protokol fra landsmødet 1935	20

AF BENEDIKTE ASK SKÖTTE, LANDSFORMAND

Sidder du af og til i din skolebestyrelse med en følelse af, at der ikke er bevægelse i tingene, og at det hele er spild af tid? Så tag lige og sæt dig med dette jubilæumsnummer af Skolebørn, der går tilbage i den danske folkeskoles historie. Hold da op, hvor er vi kommet langt! I første del af sidste århundrede havde forældre nul indflydelse på deres børns skole, som var præget af udenadslære, kadaverdisciplin og prygl. Med stor ydmyghed etablerede vores forening sig i midten af 30'erne og prøvede at få sine forsigtige synspunkter hørt.

Siden har samfundet ændret sig generation for generation, forældre og vores forening har presset på for at få lukket skolen op og få gjort den mere human, og lovgivningen har fulgt efter med en gradvis udvidelse af forældres formaliserede rettigheder. Og så, i 1989, kom det afgørende spring, da skolebestyrelserne med et flertal af forældre blev indført. Det var generationen før os, der i 90'erne kæmpede med lærere og ledere om at få reelt fodfæste. Kampen om gråzonen kaldte de det, og den kamp er vi ikke helt færdige med i dag. Men hvor er det dog opløftende at få historisk perspektiv på, når vi nu har en smule modvind i bestræbelserne på at give forældrene en større rolle i skolen.

Det er blevet meget bedre at være barn i den danske folkeskole, og det er også blevet meget bedre at være forældre. I dag er det anerkendt, at børn skal ses med al deres forskellighed, og at man kun får noget godt ud af deres skolegang med det udgangspunkt. Undervisningsdifferentiering, læringsstile, skole/hjem-samarbejde – respekten for det enkelte barns bagage gennemsyrrer i dag al pædagogisk diskussion. Det har vi lov at glæde os over, når vi ser 75 år tilbage.

Det historiske blik er med til at give en følelse af, at det også er realistisk, når vi sætter os mål fremover. Derfor tør jeg godt tro på, at vi om ti år er kommet langt videre og har fundet gode og velfungerende modeller for en helt anden grad af gensidig opbakning mellem skole og hjem. Men det gælder nu som i de sidste 75 år: Det er forældrenes pres, der skal bære ændringerne igennem.

SKOLE OG FORÆLDRE

LANDSORGANISATIONEN SKOLE OG FORÆLDRE

blev stiftet 1935. Medlemmerne er forældrerepræsentanterne i 85 procent af folkeskolens skolebestyrelser, og foreningens aktive er selv forældre fra skolebestyrelser.

SEKRETARIAT:

Kvægtorvsgade 1
1710 København V
Tlf. 3326 1721 Fax 3326 1722
Giro 6442188
post@skole-foraeldre.dk
www.skole-foraeldre.dk

TELEFONTID:

Mandag-fredag 9-14

FORÆLDRE, FORÆLDREFORENINGER OG FORÆLDRERÅD FRA 1900 TIL 1950

AF NING DE CONINCK-SMITH

NING DE CONINCK-SMITH, HISTORIKER MED SPECIALE I SKOLENS OG BARNDOMMENS HISTORIE, FORTÆLLER I PJECE "SKOLEN FOR FOLKET", UDGIVET AF ARBEJDERBEVÆGELSENS SKOLEKONTAKT I 1989, HISTORIEN OM UDVIKLINGEN I FORÆLDRENES FORHOLD TIL SKOLEN OP TIL 1950

Ning de Coninck-Smith

DE FØRSTE FORÆLDRERÅD

I begyndelsen af juni måned 1934 holdt forældrerådet ved Søborg Skole i Gladsaxe sit konstituerende møde. Rundt om bordet sad en mor, to fædre, overlæreren (skoleinspektøren) og formanden for lærerrådet. Forud var gået et kampvalg mellem en socialdemokratisk liste og en upolitisk fællesliste. Søborg Skole havde omkring 1200 elever, og til forældrerådsvalet havde 493 forældre stemt. Det var nok til at forældrene nu sad med ved bor-

det. To socialdemokrater og en fra den upolitiske liste.

...

Af protokollen fremgår det, at netop spørgsmålet om, hvad der skulle samarbejdes om, og hvordan der skulle samarbejdes, var emner der kunne bringe sindene i kog. De socialdemokratiske medlemmer ønskede nemlig, at forældrerådet blev en slags klageinstitution, hvor forældrene trygt kunne henvende sig, uden at deres børn senere blev forfulgt. Mere konkret

ville de to socialdemokrater have, at enhver afstraffelse blev skrevet ind i en protokol, og at børn, der skulle sidde efter, fik en seddel med hjem til forældrene. På den måde ville forældrene få en chance for at undersøge, om straffen var berettiget. Og de slap for at bekymre sig, når børnene ikke kom hjem til tiden.

Her satte skolens lærere og overlæreren grænsen. Ifølge loven skulle forældrerådet ikke føre tilsyn med lærerne. Det var den kommunale skolekommissions opgave. Ordensreglementet for skolerne i Gladsaxe Kommune gik tilbage til 1814, og det sæt regler ville lærerne fortsat holde sig til. – Når jeg finder det nødvendigt, stikker jeg en lussing, som formanden for lærerrådet udtrykte holdningen. Loven gav forældrerådet medbestemmelse, når der skulle ansættes nye lærere, og når eksamen skulle tilrettelægges. Herudover havde forældrerådet ret til at overvære undervisningen. Men hvis forældrerådet fandt noget at klage over, skulle det ske til skolekommissionen og ikke direkte til læreren. I løbet af de næste år blev det et landspo- ➤

I 1906 blev en mor til en elev på Haderslevgade Kommuneskole i København idømt 60 dages ubetinget fængsel på vand og brød. Hun havde slået en lærer, der havde slået hendes søn. Dommen vakte stor opsigt. Den offentlige debat var med til at ændre dommen. Den blev gjort betinget i fem år. Betingelsen var, at hun holdt sig fra "ethvert fornærmeligt eller anstødeligt forhold overfor den af hendes børn søgte Skoles Personale." De voldsomme folkelige reaktioner på dommen kom især til udtryk i formiddagspressen. Reaktionen blev så stærk, fordi moderens handlemåde var i overensstemmelse med den almindelige forældrepraksis – nemlig den direkte og kontante henvendelse til læreren...

1920

Skolenævnen med forældrevalgte repræsentanter bliver obligatorisk i Sønderjylland. Denne lov bliver forbilledet for 1933-loven.

1933

Første tilsynslov. Det bliver mulig at oprette forældreråd ved hver eneste skole. Men det forudsætter, at der er en tilstrækkelig høj valgdeltagelse. I forældrerådet sad 3 repræsentanter for forældrene, skoleinspektøren – som dengang var overlæreren – og en repræsentant for lærerrådet. Forældrerådet var rådgivende i spørgsmål om tilrettelæggelse af årsprøver og ansættelser. Forældrerådene blev obligatoriske i København. Skolekommissionerne for de enkelte skoler forsvinder og erstattes af een for hele kommunen.

- litisk krav fra foreningen af forældreråd, at de ville have større indflydelse på de indre forhold i den enkelte skole. Det fik de, da man indførte de nye skolenævnen i 1950. Det blev netop præciseret, at skolenævnet skulle føre tilsyn med skolen.

KONFLIKT ELLER SAMARBEJDE

Det er en rejse i forholdsvis ukendt land, når man vil skrive skolens historie set med forældres og elevers øjne. Men bare rolig. Inden man får set sig om, myldrer forældrene frem fra de støvede arkivkasser. Pludselig forstår man, hvorfor det var så

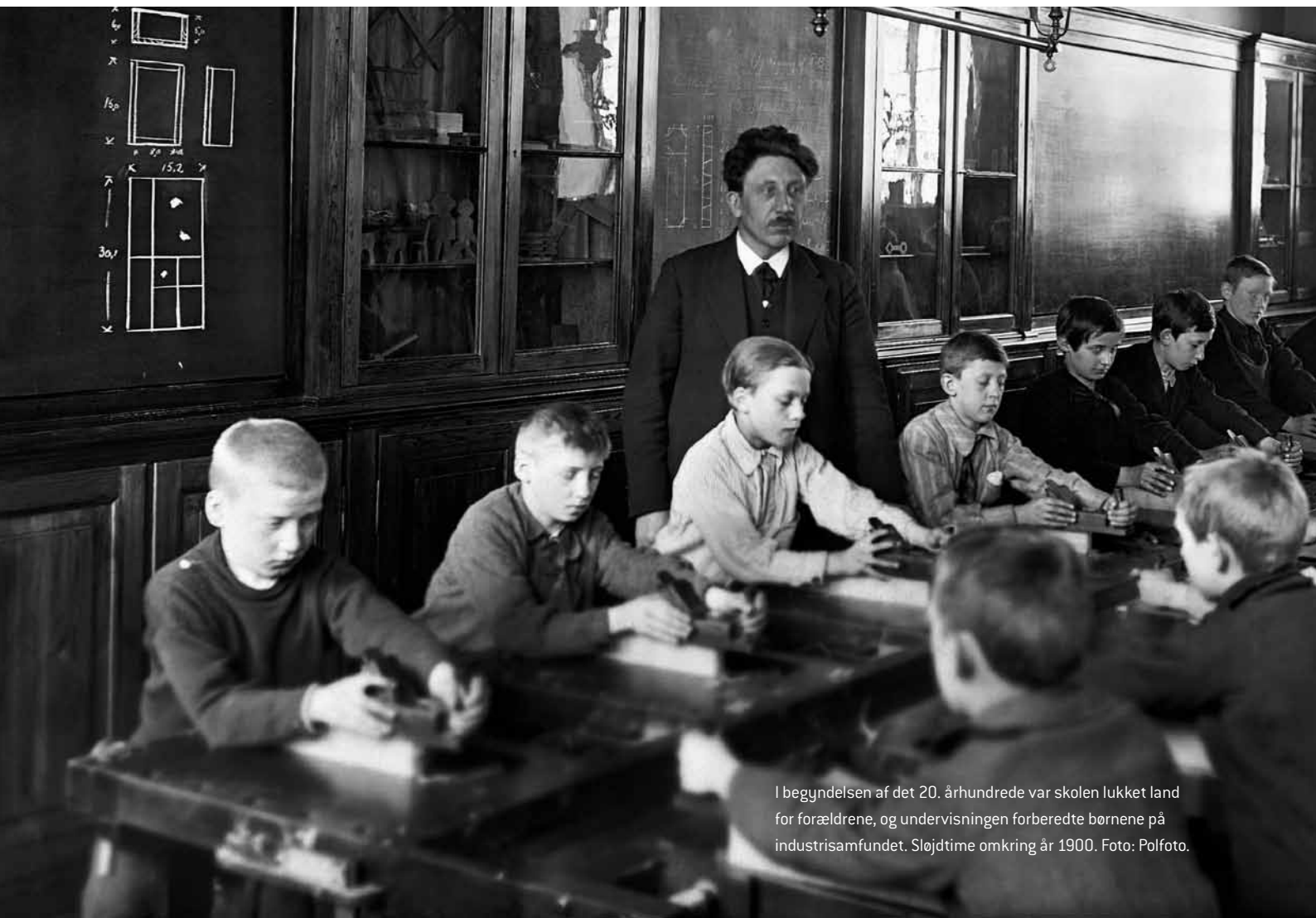
vigtigt at føre til protokols, at samarbejde og ikke konfrontation skulle være linjen i forældrerådets arbejde.

SKOLEN SÆTTER GRÆNSER

Sagen fra Haderslevgade var et forsøg på at vise forældrene, hvor skolen trak grænsen. I kølvandet på sagen fulgte en debat om, hvordan man i fremtiden fik gang i en anden form for samarbejde mellem hjem og skole, men fortsat på skolens betingelser. Der blev foreslået forskellige former for forældremøder for klassens forældre eller for hele skolens forældre. Også hjemme-

besøg blev overvejet. Man tænkte endda på at give forældrene stemmeret til skolekommissionerne, som også skulle have forældremedlemmer.

Man ville opnå, at der blev etableret en "Autoritet, som Forældrene må antages at have Tillid til, da de selv har valgt den, og Skolen vil ikke, som ofte nu, blive forstyrret i sit daglige Arbejde af Forældre, der henvender sig direkte med en Klage." Men forslaget var for radikalt. Da den nye tilsynslov blev vedtaget i København i 1920, indeholdt den en regel om, at skolekommissionen kunne idømme forældre bøder

I begyndelsen af det 20. århundrede var skolen lukket land for forældrene, og undervisningen forberedte børnene på industrisamfundet. Sløjdtid omkring år 1900. Foto: Polfoto.

1934

Forældrerådernes Landsforening bliver stiftet. Man afholder de første valg til forældrenævnene.

1945

Forældrerådernes Landsforening skifter navn til Landsforeningen af Forældreråd og Skolekommissioner.

1949

Den nye tilsynslov om frivillige skolenævne. Skolenævnet er ikke længere et rådgivende organ, men får pligt til at føre tilsyn med skolen. Samtidig skulle halvdelen af pladserne i skolekommissionen besættes af forældre

---

på 20 kroner for "Krænkelse af Skolens Myndighed, Orden og Renlighedsbestemmelser." Enhver snak om forældrenes stemmeret til skolekommissionen var forduftet.

...

FORÆLDREMØDER, FORÆLDREDAGE OG FRIVILLIGE FORÆLDREFORENINGER

Egentlige klasse-forældremøder kom først rigtig i vælten efter 2. verdenskrig. I 1949 kunne inspektøren på Søborg Skole stolt fortælle Gladsaxe Folkeblad, at nu holdt skolen sit første forældremøde for forældre til elever i 1. klasse.

I 30'erne dukkede begrebet forældredag op. Nu kunne forældrene følge undervisningen en enkelt dag. Deltagerantallet var forholdsvis lavt i årene før krigen, men i krigsårene steg interessen for forældredagen markant. På skolerne i Gladsaxe kom der 5-6 gange så mange som i 30'erne. Også tilhørertallet til de store forældremøder steg i mørklægningens år.

...

Allerede før forældreråd blev tilladt i folkeskolen, var der forældreforeninger på nogle skoler. Både forældre og lærere var medlemmer af forældreforeningerne, hvis bestyrelser blev kaldt forældreråd. Formålet var at forbedre forholdet mellem skole og hjem. Nogle steder blev de oprettet på skoleinspektørens initiativ. Andre steder var de oprettet i årene efter, at Peter Sabro havde tordnet mod "Pryglepædagogerne" og opfordret forældrene til at holde et vågent øje med dem.

Hvis lærerne var skeptiske i 30'erne, så var de det i endnu højere grad i 20'erne. Børn, hvis forældre sad i forældrerådet, var ikke just populære i lærerkredse. Måske klagede barnet til forældrene, og tænk hvis læreren fik hele forældrerådet på nakken? For en dreng, hvis far var blevet valgt ind i forældrerådet på en skole på Frederiksberg i begyndelsen af 20'erne, fik det følger. Han erindrer:

"Jeg personlig var bedøvende ligegyldig med hensyn til det forældreråd. Hvad kom det mig ved? Men jeg skulle snart blive klogere. Nogen tid efter fik vi en trykt meddelelse. I den stod blandt andet, hvilke lærere og forældre der var blevet valgt ind i rådet. Selvfølgelig også min faders navn. Det fik følger. Fra da af blev jeg behandlet med foragt og isnende kulde af de lærere, som kendte mig, og kom en ny lærer i klas-

sen, spurgte han anklagende: "Hvem hedder...?"

Det var også et problem i 30'erne. Det fremgår af protokollen for forældrerådet ved Søborg Skole, at børn, hvis forældre havde klaget, følte sig forfulgt. Forældreforeningernes arbejdsopgaver er desværre ikke så lette at få klarhed over, da de var frivillige foreninger. Måske var de aktive, når der skulle samles penge ind til køb af feriekolonier. Måske har de taget initiativet til at holde møder om skolerelevante emner.

DET FORMELLE FORÆLDRESAMARBEJDE

I 1933 kom en ny tilsynslov, som i paragraf 10 og 11 indeholdt de nye regler om forældreråd. I provinsen var det frivilligt, om man ville oprette forældreråd. I København >

”
MØDET PAA HINDSGAVL VISTE
OFFENTLIGHEDEN FORÆLDRE
FRA ALLE LANDETS EGNE, FRA
ALLE LEJRE, FRA KØBSTÆDER OG
LANDSOGNE, OPFYLDTE AF VILJE
TIL AT TRÆNGE IND I DETTE
NYLAND OG TAGE DET I BESID-
DELSE, IKKE SOM EN FREMSTOR-
MENDE SKARE, DER SANSELØST
TRÆNGER PAA, MEN SOM ALVOR-
LIGE, BESINDIGE MÆND OG KVIN-
DER, DER VED, AT MAN SKAL FARE
MED LEMPE, HVOR BARNETS
VELFÆRD SKAL DRØFTES

Spørgsmålet om disciplin og pryglestraf var længe centralt for forældrene og deres forening. Billedet er fra 1944. Foto: Polfoto.

› var de obligatoriske og fik større beføjelser, især på de sociale forhold i skolen. Det blev startskuddet til Forældrerådernes Landsforening, som fra 1934 udgav månedsbladet Forældreråds-Tidende. Foreningen holdt sit første møde på Hindsgavl i juni 1935, og man understregede i ord og toner, at foreningens mål var samarbejde og ikke konfrontation. ”Loven lukker nyt Land op for Forældrene, og Mødet paa Hindsgavl viste Offentligheden Forældre fra alle Landets Egne, fra alle Lejre, fra Købstæder og Landsogne, opfyldte af Vilje til at trænge ind i dette Nyland og tage det i Besiddelse, ikke som en fremstormende Skare, der sanseløst trænger paa, men som alvorlige, besindige Mænd og Kvinder, der ved, at man skal fare med Lempe, hvor Barnets Velfærd skal drøftes.”

Når man tænker tilbage på skolens historie, er det ikke underligt, at den ny-startede forening ikke ønskede at udfordre den samlede lærerstand. Hellere en for-sigtig dialog end slet ingen.

...

Lærernes skepsis over for den nye institution kom til udtryk i Danmarks Lærerforenings medlemsblad, Folkeskolen, i 1934. I Middelfart havde forældrerådet tilsyneladende valgt en mere aggressiv stil, idet rådet ”havde tænkt sig, at Raadets forskellige medlemmer kunde sidde i Mødet og fremkomme med, hvad de havde samlet ind af løst og fast om de forskellige Lærere og Lærerinder, og at der saa paa dette Grundlag kunde fares frem mod de paagældende.” Det kommenterede redaktionen med, at hvis de nye råd tiltog

sig beføjelser, som de slet ikke havde ifølge loven, så ville de blive mødt med modstand fra lærerside.

I foreningens første 15 år var det i høj grad lærerne, der satte dagsordenen for skoledebatten. De nye amtsskolekonsulenter fik kilometervis af spalteplads, hvor de udbredte sig om skolens nye fag, skolekøkken, sløjd og seksuallære, samt den nye gren af folkeskolen, den fri mellem. Ministeriets konsulent berettede om orden og disciplin eller om det nye skolebyggeri. 1937-loven opfordrede sognene til at gå sammen om at oprette centralskoler. Og i årene efter, at loven var blevet vedtaget, blev der plads til referater af lokale skolemøder. Her kunne man følge debatten om de nye skoleforhold mellem sognerådet, provsten, lærerne og eventuelle forældre.

Bortset fra referater fra lokale skolemøder eller landsmøder var så godt som alle centrale artikler skrevet af skolens egne folk. Hermed mistede lærerne den udfordring, det ville have været, hvis forældre selv havde formuleret en holdning til skolen. Mellem linjerne kunne man læse, at spørgsmålet om fysisk straf var et af de emner, der optog forældrene mest. Havde lille Peter fået for mange tæv, var hans mor der som en mis. Det var et ud-sagn, lærerne ofte gentog.

Alligevel valgte foreningen at gå på listesko i spørgsmålet om fysisk straf. Kun ganske få artikler handlede om disciplin i skolen. Men i november 1936 bragte man en artikel om disciplin i skolen. Heri blev forældrene opfordret til ikke at kritisere læreren, mens børnene hørte på. Omvendt

skulle læreren ”fare varsomt frem over for Børn fra Livets Skyggeside.” For at lærerne ikke skulle føle sig stødt over disse udsagn havde skribenten tilføjet: ”de fleste Lærere ved, at der gror flere Blomster under Solskin end under Haglvej.”

I 1953, efter at undervisningsminister Julius Bomholt offentligt havde taget afstand fra spanskrøret, oplod foreningens formand sin røst. Anledningen var en konkret sag fra Århus, hvor forældrene ved Fjordsgade Skole havde klaget. Formanden mente, at ”Disciplinen maa genoprettes... men med andre Metoder.” Foreningen foreslog samarbejde og god forståelse, men tog ikke klart afstand fra fysisk straf.

NYVALG TIL FORÆLDRERÅDENE I 1938

I 1938 skulle der vælges nye forældreråd over hele landet. Uanset om der var fredsvalg på en skole, skulle forældrene møde op og stemme. Og det skulle være en bestemt procentdel afhængigt af skolens størrelse. Det havde mange forældre umiddelbart svært ved at forstå. Og måske havde endnu flere svært ved at få øje på, hvad forældrerådet havde udrettet i de foregående fire år. I hvert fald blev stemmeprocenten væsentligt lavere end i 1934. Resultatet blev, at antallet af forældreråd faldt til omkring 1000, mens der fire år tidligere havde været 1294. Under krigen var der ikke nyvalg, og de gamle råd blev siddende til 1949, i hvert fald formelt. Herefter blev de afløst af de nye skolenævn. |

SKOLEBESTYRELSENS HÅNDBOG

Dette er håndbogen, som er udarbejdet af skolebestyrelsernes egen organisation, Skole og Forældre, på baggrund af et stort antal skolebestyrelsesmedlemmers egne erfaringer.

"Skolebestyrelsens håndbog" sætter fokus på, hvordan I som forældrevalgte skolebestyrelsesmedlemmer kan få afgørende indflydelse på jeres skoles hverdag og udvikling.

Håndbogen er tænkt som et arbejdsredskab og en opslagsbog, og har til formål på en let og overskuelig måde at give jer information om, og svar på nogle af de spørgsmål, I vil støde på i skolebestyrelsessammenhæng,

ligesom den beskriver skolebestyrelsens forskellige roller samt de opgaver skolebestyrelsen skal løse.

Der gives konkrete anvisninger på, hvordan forretningsorden, dagsordener samt mødereferater kan udarbejdes, hvordan et princip bliver til, eksempel på skolens årsplan og hvordan skolebestyrelsens lovbestemte opgaver som fx tilsyn, ordensregler og værdiregelsæt, ansættelser, budget og økonomi kan håndteres.

Medlemspris: kr. 145,-
Ikke-medlemspris: kr. 245,-

Priserne er inkl. moms og ekskl. forsendelse

**SKOLE
OG
FORÆLDRE**

Telefon 3326 1721
www.skole-foraeldre.dk

Hold hovedet koldt

**Få friskt nedkølet drikkevand
– Fra 2 haner samtidig!**

Meget sikre
"skole-løsninger"
hvor kun
tappehanerne er
tilgængelige for
brugerne

- Meget høj kapacitet – kan klare et stort pres på kort tid
- Direkte fra hanen – 100% gennemstrømskøler
- Ingen risiko for bakterieudvikling – ingen skjult vandtank i anlægget
- Minimal vedligeholdelse – ingen rensninger eller skift af filtre
- Meget billig i drift – ingen udgifter til serviceaftale – lavt strømforbrug
- Mindre kø ved tappestederne (2 eller 4 tappehaner fra samme anlæg!)
- VA-godkendte – opfylder danske lovkrav

VP
consult

Interesseret i flere oplysninger:

Få tilsendt referenceliste og udtalelser fra andre skoler

Få eventuelt et besøg på skolen

Fyrrebakken 8 · 5462 Morud
Tlf. 65 96 42 83 · Fax 65 96 42 53 · Mobil 30 69 67 33
www.vpconsult.dk · vpconsult@manet.dk

1960'erne var præget af et nyt børnesyn: Børn skal blive lykkelige. Og klasserummet skiftede karakter, da bordene blev sat i hestesko. Foto: Polfoto.

FOLKESKOLEN SIDEN 1950

INTERVIEW VED CLAUS ENGELUND

I DETTE INTERVIEW MED NING DE CONINCK-SMITH, HISTORIKER MED SPECIALE I SKOLENS OG BARNDOMMENS HISTORIE, HANDLER DET OM DE STORE LINIER I FOLKESKOLENS UDVIKLING ISÆR INDEN FOR DE SIDSTE 50 ÅR

SKOLE: FRA RET TIL PLIGT

– Formelt er der ikke skolepligt i Danmark, siger Ning de Coninck-Smith. – Vi har en undervisningspligt som fremgår af 1849-grundloven, men vi har ret til at opfylde den pligt ved at sende vores børn i skole. Man gik i skole indtil 7. klasse og sluttede af med konfirmationen. Skolen

var længe ikke delt op i klasser efter alder, det begyndte først i de store byer i 1880'erne og 1890'erne og nåede ud på landet i 1950'erne. Enhedsskolen rakte til og med 5. klasse, hvorefter de bogligt begavede måtte gå videre i mellemskolen, mens resten efter de sidste to år i den fri mellemskole måtte ud og arbejde.

Ning de Coninck-Smith

1962

Skolenævnet får nye opgaver. Blandt andet i forbindelse med spørgsmålet om at udskyde elevdelingen til 7. klasse.

1970

Skolenævnene bliver obligatoriske. Loven revideres i 1974 og '78, samt ved skoleloven i 1975. Ved lovændringerne blev skolenævnets beføjelser formelt udvidet.

1989

Folketinget vedtager loven om skolebestyrelserne.

Ning de Coninck-Smith peger på, at selv om en del af eleverne i folkeskolen også tidligere byggede mere uddannelse oven på de første 7 år, så har dens opgave været betragtet selvstændigt. At komme godt igennem folkeskolen var et mål i sig selv, idet den dog blev justeret med obligatorisk skolegang til 9. og siden også 10. klasse. I dag er også børnehaveklassen obligatorisk.

– Først i 1990'erne kommer det endelige og tydelige brud på opfattelsen af folkeskolen som et selvstændigt projekt, siger hun. – Men det er på vej årtier før. Omkring 1960 gik 9 % af en årgang i gymnasiet. I 1980 var det 27 %. I dag er det tæt på 50 %, der tager en studentereksamen.

Ning de Coninck-Smith konstaterer, at samfundet har udviklet sig i en retning hvor der er meget få uflaglærte jobs. Næsten ligegyldigt hvilken funktion man har, skal man kunne udfylde et skema eller læse en manual, som måske er på engelsk. Kommer man på kontanthjælp, skal der inden tre måneder ligge en plan med et uddannelsesforløb. Uddannelse er blevet en pligt.

– Det bliver opfattet som et problem hvis nogen ikke har nogen uddannelse, siger hun. – Omkring 20 % af en ungdomsårgang har ingen ungdomsuddannelse, og regeringen har som målsætning at det tal kommer ned på 5 %. Hvor det før var en tilfældig fra familien der rådede den unge til at vælge et fag eller en uddannelse, så er det nu det offentlige der har det som en formaliseret opgave. Erhvervsvejledningen er blevet sat i system allerede i skolen, og skolen har som målsætning at forberede de unge til at udanne sig videre.

Særbehandling:

FRA URIMELIGT ØNSKE TIL RET

Hvem husker ikke bemærkninger som ”Hun tror hun skal have særbehandling” eller ”Det er ens for alle”? Man gik i en klasse som blev opfattet som et kollektiv over for læreren, og det var en selvfølge at den enkelte ikke havde ret til mere opmærksomhed – eller mere af noget som helst andet – end de andre.

– I 1993-loven kom kravet om undervisningsdifferentiering ind som en følge af en længere samfundsmæssig udvikling med fokus på individet, siger Ning de Coninck-Smith. – I midten af firserne præger yuppierne medierne, og det bliver indledningen til en lang periode med mere plads til individualismen. Undervisningsdifferentieringen bliver ikke praktiseret i samme øjeblik loven er vedtaget, men et nyt syn på barndommen er ved at vinde indpas. Allerede i Den Blå Betænkning fra 1960 var der slået nye toner an: Børn skal blive lykkelige. Og der bredte sig en forståelse af den gode barndom, som også hang sammen med, at en stadig større del af barndommen foregik i institutioner.

FORÆLDREROLLEN SKIFTER

Hvor forældrene før havde været fremmede i forhold til skolen, kommer de efterhånden mere og mere til at have kontakt med den og deltage i dens liv. De har allerede fra daginstitutionen været vant til at andre har med deres barn at gøre – ”Nu må I huske at tage flere bleer med!” – og det gælder nu også faderen.

Hvor de før respekterede lærerens autoritet og nærmest på forhånd gav læreren

ret hvis der var en uoverensstemmelse med barnet, stiller de sig mere partiske og forsvarer deres barn. Ydmygheden over for autoriteterne er på retur, vi er alle på fornavn med statsministeren, og skolen må acceptere at læreren ikke er eneautoritet på sit felt. Der er fokus på det enkelte barn, og dette barn kender forældrene bedst. Børn er ikke mere bare noget man får, de er for det meste ønskebørn

”

BØRNENE OPLEVER SKOLEN SOM DERES STED, OG FORÆLDRENE FØLER SIG BERETTIGEDE TIL AT STILLE KRAV TIL, HVAD DER FOREGÅR. MAGTEN I SKOLEN LIGGER IKKE MERE ALENE HOS LÆREREN. DEN ER TIL FORHANDLING

som man får efter at have foretaget et stort valg i sit liv.

– Børnene oplever skolen som deres sted, og forældrene føler sig berettigede til at stille krav til, hvad der foregår, siger Ning de Coninck-Smith. – Magten i skolen ligger ikke mere alene hos læreren. Den er til forhandling. Men det betyder ikke, at skolen går i opløsning. Der er stadig en ordentlighed i skolerne, forhandlet frem både uformelt og formelt af lærere, børn og forældre. ■

FRA FRAVÆR TIL ENGAGEMENT

AF LISA ROSÉN RASMUSSEN

Lisa Rosén Rasmussen

INTERVIEW MED TRE GENERATIONER VISER, AT FORÆLDRENS ROLLE I FOLKESKOLEN HAR ÆNDRET SIG MARKANT

De sidste 50 år er forældrenes relationer til skolen gået fra et nærmest absolut fravær til at være en betydningsfuld del af det at gå i skole. Mange voksne husker forældrenes engagement som udtryk for tryghed, opbakning og interesse, men til tider også som møgirriterende!

SKOLEN I 1970 OG 1990

I den ene ende af skolen er væggene skrigorange og de hjemmesyede hynder i hyggekyrogn knaldblå. I den anden ende er gangene stadig nøgne. Det er i midten af 1970'erne, og der eksperimenteres med både farver og fag. I p-fagskælderen males ølkasser, farves batik og drikkes the. I klasseværelset står bordene i hestesko. Eleverne laver skuespil fra det gamle katederpodie.

Tyve år senere er farverne tonet ned. Bordene står enten i hestesko eller 'traditionelle' rækker. En fælles computer har fået plads i hjørnet. Projektarbejde og fredagsdiktat er på skemaet, og der uddeles klistermærker for gode præstationer. Piger og drenge skændes om skildpadderne, der bor bagerst i klasseværelset: skal de have nuttede navne eller ristes levende.

Ovenstående er glimt af skolehverdagen husket af tidligere elever fra Gladsaxe Skole. I et uddannelseshistorisk forskningsprojekt interviewede jeg elever, der havde gået på skolen i 1950'erne, 1970'erne og 1990'erne.

Jeg ville undersøge, hvordan det havde været at gå i skole i en periode præget af radikale forandringer. Interviewene hand-

lede om de personlige oplevelser med skolen og ikke om at kortlægge de højt besungne og stærkt omdiskuterede politiske visioner og pædagogiske strategier.

Jeg mødtes med tidligere skoleelever enkeltvis eller i små grupper, der guidede mig rundt på den gamle skole. Trods nye tilbygninger, moderniseringer og de utallige plastlaminerede elevplancher i korridorerne var skolen umiddelbart genkendelig for de tidligere elever. De reorganiserede hurtigt klasselokalet, så de kunne vise mig, hvordan bordene havde stået, og hvem der havde siddet hvor. Lærerværelset lå samme sted. Flere af lærerne var faktisk også de samme. Vandfontænen, hvor Peter havde fået slået en tand ud, stod der stadig. Vi smilte alle ad de summende børn i skolegården. Følte os på sin vis forsikrede om at en skole stadig var en skole – og at en lærer var en lærer.

FORÆLDRENE IND I SKOLEN

De tidligere elever fortalte om skolen i toner af skæg, ballade og lykkelige stunder, men de talte også om kaos og usikkerhed. Fællesskab og ensomhed.

Allertydeligst i elevernes erindring stod lærerne og klassekammeraterne. Læreren Annie med de ringlende armbånd, rødmosede Jørgen i den strikkede sweater og den hidsige Vera fra håndarbejde. Slyngveninderne, kortspilsvennerne og mobbeofferet.

Langt op i 60'erne var det sjældent, forældre kom længere end til skoleporten. Foto: Skole og Samfund, 1965.

Forældrene trådte også frem i fortællingerne om skolen i 1970'erne og 1990'erne. Om sin første skoledag fortalte Signe, der nu er 27 år og i gang med en universitetsuddannelse:

– Jeg kan huske, at jeg havde min lyseblå kjole på, som jeg meget gerne ville have på, og så da vi kom over i klassen og skulle sidde og skrive vores navn på de der skilte. Jeg kan huske, at jeg kiggede hele tiden på min mor og sagde: du går ikke, vel?

Mor – og nogle gange far – blev for mange i 1990'erne husket som et fast holddepunkt igennem skolegangen. Vi skal dog ikke langt tilbage for, at forældrene var et særsyn på skolen. Jeg interviewede Kirsten, hvor hun fortalte om sin skolegang i 1950'erne:

– Mine forældre har aldrig sat deres ben på skolen. (...) Vi levede egentlig hver vores liv. Forældre og børn.

Siden synes forældrene generelt at have bevæget sig fra det absolutte fravær og til at være et centralt orienteringspunkt for det at gå i skole.

FORÆLDRE SOM ALLIEREDE?

Forældrenes optræden på skolens grund – første skoledag, den årlige sommerfest, forældremøderne – blev husket som noget særligt, noget spændende, til tider irriterende og ofte som lidt ude af kontekst. Petra, der nu læser til pædagog, husker en forældresamtale i midten af 1990'erne:

– Det er meget mærkeligt, man sidder der i sit klasselokale, ens forældre hører jo ikke til i den situation. Og forholdet til læreren bliver også lidt anderledes.

Netop forældrenes opbakning i forholdet til lærerne blev ofte fremhævet. For Petra var det forældrene, der gjorde ens ryg lidt bredere over for læreren til den nervøst stemte skole-hjem-samtale. I 1970'erne var det for eksempel forældrene, der med en henstilling til lærerne gjorde det muligt at undslippe forhadte fag.

Forældrene inviteredes i 1970'erne til kurser og arrangementer på skolen. De mødte også spontant op på hytteturen. Samtidig husker de tidligere elever den

tydelige forskel mellem nogle af de nye 'flippede' lærere og forældrene. Nogle mindes en skepsis over for lærernes pædagogiske idéer, hvor stavning og regning ikke altid stod øverst. Men forholdet mellem lærere og forældre synes ofte at have været en gåde for eleverne.

Dette gælder også for 1990'erne. I interviewene i denne generation var der flere eksempler på, hvordan forældrenes kritiske holdning over for en lærer først kom frem længe efter skolen var slut.

I elevernes minder om 1970'erne er der uenighed om, hvorvidt lærerne blandede sig i konflikter mellem kammeraterne, og om den nye 'klassens time' blev brugt til at udrede problemer.

I 1990'erne huskes lærerindblandingen

MINDERNE VISER, HVORDAN SKOLEN SIDEN 1970'ERNE ER BLEVET TIL HELE FAMILIENS PROJEKT OG IKKE BLOT BARNETS ELLER LÆRERENS

kun sporadisk. I stedet huskes eksempler på stærke forældrenetværk, der mødtes uden for skolens regi og tog initiativer.

– Min opfattelse er ikke, at det var læreren, der tog kontakt til forældrene. Det har været forældrene, der har taget kontakt til lærerne, fortæller Merete.

De tidligere elevers minder om skolehjem-samtaler og den lokale forældreinddragelse er både positive, men også ladet med spænding, uklarheder og ambivalens i de skiftende forhold mellem forældre, lærere og elever.

DET TRYGGE OG DET IRRITERENDE

Forældrene er både udskældte og kærligkomne hjælpere, når det kommer til lektierne. Som Gitte på 47 år husker det:

– Det var irriterende med de der forældre, der kom og blandede sig. Det kunne man godt selv styre.

Alligevel er det hos forældrene, at de fleste hentede hjælp til de engelske gloser og den lille tabel. Samtidig synes lektie-

stunden oppe i 1990'erne at blive et socialt samlingspunkt. Marlene fra denne årgang er lige færdig med sin kontoruddannelse. Hun siger:

– Jeg har billeder af mig selv siddende ved vores spisebord med alle de der opgaver, mens mor har stået i køkkenet lige ved siden af, og så har man ligesom skullet være social om det der.

Skolen som samtaleemne i hjemmet fylder også mere og mere. Hvor det i 1970'erne handler mest om, at eleverne er bevidste om forældrenes interesse, så snakkes der i 1990'erne 'rigtig meget' om skolen derhjemme. Forældrenes interesse huskes ofte som en støtte og en tryghed. Til tider dog også som besværlig og mødt med et: Så jeg sagde jo bare, at det gik

meget fint! Også episoder med ballade eller mobning i skolen blev holdt tilbage af eleverne. Det ville være pinligt eller gøre ondt værre. Pinligt i forestillingen om at skuffe forældrenes forventninger og allerede selv have vurderet situationen som forkert.

Minderne viser, hvordan skolen siden 1970'erne er blevet til hele familiens projekt og ikke blot barnets og lærerens. Når de tidligere elever i den ældre generation taler om sig selv som forældre, refererer de til deres egen skolegang. Simon blev senere uddannet skolelærer og fortalte om, at hans forældres engagement meget var noget han fornemmede dengang i 1970'erne. Han har i dag valgt en skole til sin søn, hvor der forventes en 'intens forældreindsats'.

Forældrenes øgede engagement huskes af eleverne fra 1990'erne altså som en vigtig tryghed, men altså også som en – til tider irriterende – udfordring. ■

DEN LANGE VEJ TIL FORÆLDREINDFLYDELSE I SKOLEN

AF STIG POULSEN

FRA ET MØDE MED 200 INTERESSEREDE FORÆLDRERÅDSMEDLEMMER I 1935 PÅ HINDSGAVL SLOT TIL EN MODERNE ORGANISATION AF SKOLEBESTYRELSESMEDLEMMER I 1998. VI FORTÆLLER HISTORIEN PÅ GRUNDLAG AF MATERIALE FORHENVÆRENDE SEKRETARIATSCHEF PETER BACH UDARBEJDEDE FOR SKOLE OG SAMFUND I 1999

Etableringen af skolebestyrelserne i Danmark var i realiteten en sideeffekt ved genforeningen med Sønderjylland i 1920. Med genforeningen overtog det danske skolevæsen en række skoler i Sønderjylland, der havde en dengang helt ukendt tysk ordning med nogle såkaldte skolenævne.

I Danmark havde man på det tidspunkt kun skolekommissioner. De dækkede imidlertid ofte en hel kommune og bestod kun delvist af forældre til børn i folkeskolen.

Med inspiration fra de sønderjyske skoler kom tilsynsloven i 1933. Den gav også forældrene i resten af Danmark mulighed for at få indflydelse på skolens virksomhed i form af forældreråd.

Det første valg til forældrerådene viste dog, at interessen blandt forældrene var beskeden. På landsplan blev der kun oprettet forældreråd ved ca. 1/3 af alle landets omkring 4500 skoler.

SKOLE OG FORÆLDRES FØDELSE

I forbindelse med det første valg til forældrerådene begyndte en kreds af forældrerådsmedlemmer fra Midt- og Vestfyn

at udgive "Forældreråds-Tidende", et blad, der henvendte sig til medlemmer af forældreråd, skolekommissioner og skolekredse.

I praksis var initiativtageren og udgiveren en tidligere lærer, redaktør F. Mehlsen. Kredsen bag "Forældreråds-Tidende" tog initiativ til at stifte en landsforening af forældrerådsmedlemmer. Mødet blev afholdt den 5.-6. juni 1935 på Hindsgavl Slot med omkring 200 deltagere. Den 6. juni vedtog forsamlingen at stifte landsforeningen "Forældrerådenes Sammenslutning", og hermed blev foreningen Skole og Forældre født.

Bestyrelsen konstituerede sig i juni 1935 med murermester Gunnar Westerled, Odense, som foreningens første formand. Foreningen var domineret af forældre fra købstædernes skoler og omtalte undertiden sig selv som "Provinsens Forældrerådsforening".

DISCIPLIN, SEX OG INDFLYDELSE

De spørgsmål, der optog Forældrerådenes Sammenslutning de første år af foreningens eksistens, var klassikere som samarbejdet mellem hjem og skole og disciplin

iplin i skolerne, men også seksualundervisning var et spørgsmål, der skabte stor interesse.

I 1937 arrangerede sammenslutningen af forældreråd i Københavns Amt eksempelvis et møde om netop seksualundervisning. Mødet havde mere end 1.500 deltagere.

Forældrerådenes Sammenslutning deltog også ivrigt i forhandlingerne om ændring af folkeskoleloven og tilsynsloven. Forældrerådenes Sammenslutning var stærkt utilfreds med tilsynsloven. Foreningen ønskede langt flere opgaver og beføjelser til forældrerådene.

BØRNENE FØRST

Efter afslutningen af 2. verdenskrig opstod der i foreningen debat om nogle nye skoleideer, inspireret af tanker fra udlandet. Her mente de såkaldte reformpædagoger, at skolens undervisning skulle tilrettelægges efter børnenes behov – og ikke efter skolens behov. Det var radikale tanker på det tidspunkt, og de vakte stor interesse i foreningens ledelse.

Foreningen var i efterkrigsårene også stærkt optaget af spørgsmålet om delt

I 60'erne var Skole og Samfund meget engageret i kampen for afskaffelsen af pryglecirkulæret. Filmen Drømmen fra 2006 fortæller, hvordan Lindum-Svendsen og andre lærere af den gamle skole forpestedes børns skoletid. Foto fra filmen.

eller udelt undervisning. Eleverne blev på dette tidspunkt delt efter 5. klasse efter en vurdering af deres boglige evner. Der var ikke enighed i foreningen om spørgsmålet, men flertallet i foreningen gik ind for den såkaldte "udelte undervisning".

FORÆLDRENE ER FOR DUMME

En ny tilsynslov, der trådte i kraft i 1950, betød, at forældrerådene blev afløst af skolenævn, og de fik lidt flere beføjelser, end forældrerådene havde haft. Den vigtigste nye opgave var, at skolenævnene nu skulle føre tilsyn med skolen. Det var ikke alle lige begejstrede for. Lærerforeningens formand udtalte i 1950 efter vedtagelsen af den nye lov:

"Skolenævnene kan blive spiren til megen uro om skolen, og man taler om forældrenes manglende sagkundskab til at tage de opgaver op, som er tillagt nævnene".

STØRRE OG MERE INDFLYDELSE

I løbet af 1950'erne voksede foreningens medlemstal, og økonomien blev bedre. Foreningen fik status som medspiller på det skolepolitiske område og blev repræ-

senteret i ministerielle udvalg og fik sæde i en række råd og udvalg med tilknytning til eleverne og skolen. Eksempelvis Rådet for Større Færdselssikkerhed, Skoleradioen og Danmarks Pædagogiske Institut.

I 1955 skiftede foreningens blad navn til "Skole og Samfund". På det tidspunkt var 243 skolenævn og -kommissioner medlemmer af foreningen, og antallet af medlemmer steg med mere end 50 om året.

PRYGL – NEJ TAK

I midten af 1960'erne fik foreningen en ny mærkesag: Afskaffelse af det såkaldte pryglecirkulære. Foreningen mente, at cirkulæret "er en skamlet for lærerne og nedværdigende for eleverne". Efter et udvalgsarbejde blev cirkulæret ophævet – ikke mindst på baggrund af Skole og Forældres arbejde.

NYT NAVN

Igennem 1960'erne var der flere gange tilløb til at ændre foreningens navn.

I 1967 skifter foreningen navn til Skole og Samfund, lige som tidsskriftet havde heddet siden 1955. Det officielle navn var

herefter: "Skole og Samfund - landsforeningen af skolekommissioner, skolenævn og Forældreforeninger".

ENDELIG OBLIGATORISK

I slutningen af 1960'erne blev der vedtaget en ny tilsynslov, hvorefter det blev obligatorisk at have et skolenævn. Indtil da havde det været frivilligt uden for København.

Skole og Forældres ledelse var meget tilfreds med den lovændring. Ved valget til skolenævnene i 1966 var der eksempelvis kun oprettet skolenævn på omkring 600 af landets ca. 3000 folkeskoler.

På grund af lovændringen og den samtidige kommunalreform steg antallet af skolenævn dramatisk, og medlemstallet i Skole og Samfund steg med.

I 1960 havde foreningen 382 medlemmer og i 1971 var det tal steget til 1754.

PÅVIRKNINGSKAMPEN INTENSIVERES

Fra midten af 1970'erne begyndte Undervisningsministeriet i stigende omfang at udsende centrale bestemmelser til skolerne. Det fulgte Kommunernes Landsforening og Danmarks Lærerforening op >

› med hver deres fortolkninger og vejledninger af – til henholdsvis kommuner og lærere.

Årtiet bød også på økonomisk trange tider, hvor en del diskussioner drejede sig om besparelser.

Samtidig begyndte den såkaldte indoktrineringsdebat. Startskuddet blev affyret af undervisningsdirektør Baunsbak-Jensen, der i 1974 udtalte i et avisinterview: ”at folkeskolen og børnehaver visse steder i disse år bliver præget af yderligtgående marxistiske lærertyper, der vil omforme samfundet. Men denne politiske kamp må ikke foregå i folkeskolen”.

Debatten og holdningerne fæg frem og tilbage mellem skyttegravene, og nuancerede synspunkter var ikke i høj kurs.

1970’erne blev dog der, hvor flere årtiers massiv mangel på lærere omsider fik en afslutning. Undervisningsministeriet skønnede i skoleåret 1970-71, at antallet af ubesatte lærerstillinger var faldet til 2.500 og ifølge prognosen ville falde til kun 400 i 1974.

HUSK ELEVERNE

Skole og Forældre har gennem hele sin levetid haft særligt fokus på elevernes indflydelse i folkeskolen. Midt i 1970’erne

var der kommet elevråd på omkring halvdelen af landets skoler. Skole og Forældre var meget opmærksom på, at de voksne i skolenævnene formentlig i nogen grad svigtede elevrepræsentanterne. I blandt andet en leder i Skole og Samfund skrev den daværende formand Brinch, at elevrådsarbejdet var en af skolenævnets største udfordringer.

FATTIGFIRSERNE

1980’erne blev præget af et dalende børnetal, hvilket medførte skolenedlæggelser, lærerforflytninger og afskedigelser. Men 80’erne blev også årtiet med samlet indskoling og penge til nye forsøg. I slutningen af årtiet var mismodet og pessimismen i folkeskolen blæst væk igen.

SKOLEBESTYRELSER

I 1989 blev der vedtaget en ny styrelseslov, der medførte oprettelse af skolebestyrelser i stedet for skolenævn. Skolebestyrelserne fik udvidede beføjelser, men kom alligevel langt fra til at ligne de bestyrelser, som Bertel Haarder havde beskrevet i en debatbog i 1977:

”Skolerne skal styres som frie forældrebestyrede skoler, der udover virksomheden inden for centralt fastsatte mål og rammer.

Hertil kommer en ekstern kontrolfunktion. Det ministerielle og kommunale bureaukrati skal hugges ned til ukendelighed.”

Skolebestyrelserne fik eksempelvis ikke arbejdsgiverbeføjelser eller mulighed for at kunne træffe egentlige afgørelser, og bestyrelsens medlemmer kunne ikke gøres ansvarlig for økonomiske dispositioner. Derimod fik skolens leder en betydelig stærkere position end hidtil. Indførelsen af de nye skolebestyrelser skete imod Danmarks Lærerforenings ønske.

STOR INTERESSE

– LILLE INDFLYDELSE

Der var valg til de nye skolebestyrelser i 1990, og valgene skete under stor medieopmærksomhed. Forældrenes interesse for at deltage i valgene og i selve skolebestyrelserne var langt større end tidligere, og stemmeprocenten blev opgjort til over 40.

Men allerede i 1992 begyndte der at fremkomme rapporter om forældre, der var skuffede over arbejdet i skolebestyrelserne.

Rapporterne viste, at tilfredsheden hos forældrene var begrænset. Derimod var skoleledere og forvaltningschefer godt tilfredse. Set med Skole og Forældres øjne kunne situationen sammenfattes i et resumé, som formanden – Birgitte Bjerregaard – skrev det i en leder:

”Bestyrelserne er kommet godt fra start, men langt fra i mål. For eet er formel – noget helt andet er reel forældreindflydelse”.

Skole og Samfund var af den opfattelse, at hvis man ønskede, at forældrene skulle interessere sig mere for skolebestyrelserne end hidtil, krævede det, at bestyrelsen fik beføjelser til at træffe konkrete beslutninger vedrørende skolens vigtigste opgaver – undervisningens form, indhold og kvalitet.

INTERESSEVARETAGELSE

Denne diskussion – altså om magtfordelingen mellem skoleledere, lærere, forældre, kommunen og staten – er den røde tråd i fortællingen om Skole og Forældres historie. **I**

Sønderkærskolen i Hvidovre var et af de første steder, hvor et elevråd blev oprettet. Foto: Skole og Samfund, 1965.

TRE ÅRTIERS KRAV:

FORÆLDRE SKAL HAVE INDFLYDELSE I SKOLEN

Thomas Damkjær Petersen

INTERVIEW VED CLAUS ENGELUND

I 1982 SATTE THOMAS DAMKJÆR PETERSEN SIG I FORÆLDRESTOLEN VED SKOLENÆVNET PÅ ØSTER FARIMAGSGADE SKOLE. I DE MELLEMLIGGENDE ÅR HAR HAN IKKE ALENE SAT SIT PRÆG PÅ DEN LOKALE SKOLE, MEN OGSÅ PÅ SKOLE OG SAMFUNDS KØBENHAVNSAFDELING, HVOR HAN VAR FORMAND I 90'ERNE, OG PÅ LANDSFORENINGEN, HVOR HAN VAR FORMAND FRA 1998 TIL 2008.

VI HAR BEDT HAM UDPEGE DE VIGTIGSTE TEMAER OG BEGIVENHEDER FRA HELE PERIODEN

– I begyndelsen af 80'erne var foreningens aktive folk fra skolenævnene og skolekommissionerne. Men der var også folk fra forældreforeninger, der var stiftet på de enkelte skoler uafhængigt af de officielle organer. Vi var ikke alle forældre til børn i folkeskolen, for skolekommissionerne bestod mest af folk der var rekrutteret fra det politiske system i kommunerne. De var ofte bedsteforældre med en stor skolepolitisk interesse. Men i foreningen var der enighed om, at forældrene skulle have større indflydelse på deres børns skole.

I denne periode var Bertel Haarder (V) undervisningsminister, og han lagde op til et skift i skolernes styrelse med indførelsen af skolebestyrelserne i 1989-loven. Her fik forældrene flertallet, og samtidig blev lærerrådene, der havde haft store beføjelser ved den enkelte skole, nedlagt.

KAMPEN OM GRÅZONEN

Thomas Damkjær Petersen: – Det gav nye muligheder for forældreindflydelsen, men det var ikke klart hvordan den skulle praktiseres. De nye skolebestyrelser blev valgt i 1990, og de næste mange år kom vi til at arbejde for at få konkret indflydelse i grå-

zonen mellem bestyrelserne og skoleledelsen.

Skolebestyrelserne skulle godkende budgettet, men det var på forhånd opdelt så inventar, løn, undervisningsmaterialer og vedligeholdelse havde hver sin kasse.

Thomas Damkjær Petersen: – Vi ville gerne have indflydelse på antallet af timer i de enkelte fag og på antallet af lærere, men vi kunne ikke overføre midler mellem kasserne. Og så ville vi også gerne have den mere sikre økonomiske indflydelse ved ikke alene at skulle godkende budgettet, men også regnskabet. I realiteten kunne skolelederne se bort fra vores budget når vi alligevel ikke skulle godkende den endelige udgiftsfordeling.

Et andet kernepunkt for Skole og Samfund og skolebestyrelserne var skole/hjem-samarbejdet. Det var der ingen formelle regler for, og foreningen arbejdede for at der mindst skulle afholdes to forældremøder om året.

– Kampen om gråzonen var en kamp mod lærerne og lederne, siger Thomas Damkjær Petersen. – Lærerne var sure over, at deres store indflydelse fra lærerrådene var reduceret væsentligt i de pædagogiske råd. Og skolelederne fastholdt,

at det i sidste ende var dem, der skulle træffe alle afgørende beslutninger. Sådan var det i lang tid. Men vi arbejdede for at få reel tilsynspligt, og tingene flyttede sig gradvis.

I 1993 blev folkeskoleloven ændret. Et vigtigt punkt var indførelsen af begrebet undervisningsdifferentiering – nu skulle undervisningen indrettes efter barnets evner og ikke efter lærerens.

– Samtidig kunne vi begynde at mærke en stigende accept af forældrenes rolle i skolebestyrelserne, siger Thomas Damkjær Petersen. – Hvor der før var ledere, som holdt kortene tæt på kroppen, så vi savnede de nødvendige informationer til at føre tilsyn, skete der generelt i 90'erne en udvikling i retning af større åbenhed om informationer. Og der var også en del ledere, der kunne se fordelene i at have et aktivt modspil fra bestyrelsen.

DEN CENTRALE FORENINGENS ROLLE

Thomas Damkjær Petersen peger på den betydning foreningens sekretariat fik i de første år med skolebestyrelser: – Det var et langt, sejt træk at få udviklet støtten til arbejdet i skolebestyrelserne. Medlemmerne havde brug for at have organisa- ➤

I slutningen af 90'erne pressede foreningen på for at gøre skolen mere fleksibel over for den moderne families liv. På mange skoler blev der åbnet for at vælge, om vinterferien skulle ligge i uge 7, 8 eller 9. Foto: Skole og Samfund, 1996.

- › tionen i ryggen for at få indflydelse gennem bestyrelserne, vi opbyggede kurser, udgav bøger og pjecer, leverede rådgivning og sendte oplægsholdere ud.

Op gennem 90'erne blev der i højere og højere grad samarbejdet med Danmarks Lærerforening og skolelederne, og efterhånden også med BUPL.

– Det blev naturligt at vi var med når der blev diskuteret skolespørgsmål, siger Thomas Damkjær Petersen. – Og fra 1998 opdyrkede vi systematisk kontakterne til undervisningsministeren og de uddannelsespolitiske ordførere hos Folketingets partier. Vi holdt faste årlige møder med dem og sørgede for, at der kom fokus på forældrevinklen i de aktuelle skolepolitiske spørgsmål. Blandt vores mærkesager i de år var en forbedring af skole/hjem-samarbejdet, hvor vi gerne ville have mere skriftlighed. Mange skoler brugte samtaleark ved skole/hjem-samtalerne, men de havde begrænset værdi. Vi ville gerne have, at samtalerne mundede ud i aftaler, der gik begge veje. Det kom vi meget nærmere da vi i 2006 fik elevplanerne hvor lærerne skriftligt skal forholde sig til den enkelte elevs udvikling.

Skole og Samfund blev et kendt navn når det handlede om folkeskolen. Omkring år 2000 var foreningen blevet en fast del af samarbejdet i den kreds af aktører som kaldes folkeskolens parter – de faglige organisationer, ministeriet, KL, Børne- og Kulturchefforeningen, eleverne og altså Skole og Samfund som den eneste anerkendte repræsentant for forældrene. Foreningen blev høringsberettiget i en række sammenhænge, og pressen vænnede sig til, at forældrevinklen i skolespørgsmål, blev klaret med en opringning til Skole og Samfund. Også når det gjaldt forældrevinklen på spørgsmål der ikke havde noget med skolen at gøre, kom der henvendelser fra pressen.

Anerkendelsen af Skole og Samfund gjorde det nemmere for foreningen at komme igennem med et nødråb over for ministeriet og politikerne. Almindelige forældre til børn, der var kommet i klemme i deres skolegang – ikke kunne få den støtte de havde brug for, ikke trivedes eller måske var kommet i konflikt med skolen – havde ikke noget sted at henvende sig. Når de ringede til kommunen, ministeriet, Børnerådet eller andre steder,

blev de henvist til Skole og Samfund, som jo havde en anden opgave, nemlig at være skolebestyrelsernes forening. Nu blev nødråbet hørt, og i 2006 blev Forældre-rådgivningen åbnet med statslige bevilninger.

– Vi pressede også på for at gøre skolen mere fleksibel over for den moderne families liv, siger Thomas Damkjær Petersen. – Der blev åbnet for at vinterferien kunne flyttes, og at man på skolen kunne gøre det valgfrit om den skulle ligge i uge 7, 8 eller 9.

Skole og Samfund forholdt sig kritisk til faggrænserne. Danmarks Lærerforening og BUPL var uenige om indskoling, og Skole og Samfund gjorde sit til at få samarbejdet mellem faggrupperne til at fungere. Da meritlærerruddannelsen blev foreslået, støttede Skole og Samfund den, og da undervisningsminister Bertel Haarder lagde op til at udbrede brugen af undervisningsassistenter i skolerne, var det en model Skole og Samfund tidligere havde foreslået. Det var en af frugterne af det internationale samarbejde mellem forældreorganisationerne i EPA (European Parents Association) samt det nordiske for-

ældresamarbejde, hvor repræsentanter fra Danmark i dette tilfælde havde været på skolebesøg i Finland, der over en bred kam bruger undervisningsassistenter.

KOMMUNALREFORMEN

Så kom kommunalreformen, og 275 kommuner blev slået sammen til 98. Skole og Samfund havde været opbygget med 15 amtsforeninger, og nu stod amterne foran nedlæggelse.

– Det havde hele tiden været en svaghed, at vores organisering ikke fulgte ansvaret for skolerne, som jo lå i kommunerne, siger Thomas Damkjær Petersen. – Nu blev kommunerne større og fik flere skoler under sig, og vi så muligheden for at bygge vores organisering op efter det. I 2006 vedtog vi den kommunale organisering og begyndte arbejdet med at udvikle lokalaf-

delinger i kommunerne, og et par år efter kunne vi notere bestyrelser i ca. hver anden kommune.

Men kommunesammenlægningen skabte også større afstand mellem politikerne og forældrene ved de enkelte skoler, og KL pressede regeringen for at få frie hænder til at nedlægge og sammenlægge skoler efter behov. Altså kommunernes økonomiske behov.

– Vi brugte mange kræfter på at få lukket det hul i loven som gjorde det muligt for kommunerne at slå skoler sammen med afdelinger på tværs af skoledistrikter, siger Thomas Damkjær Petersen. – Men vi var oppe imod aftaler indgået mellem KL og finansministeren, og loven blev nu tolket i kommunernes favør. Det var et nederlag som får betydelig indflydelse på den danske folkeskole.

PÅ VEJ MOD EN NY FORÆLDREROLLE I SKOLEN

Til gengæld er den afgåede formand glad for et andet resultat af foreningens bestræbelser de senere år. Han siger: – Den internationale forskning i, hvad der har betydning for børns læring, peger helt entydigt på at forældrene spiller en enorm rolle. Det har vi slået på i adskillige år for at få udviklet nye former for forældreinddragelse i skolen. Og der har vi på det seneste kunnet glæde os over, at synspunktet er blevet anerkendt: forældrenes opbakning er afgørende for skolens succes. Uden vores opbakning kan nok så store investeringer i skolens indsats ikke løfte vores børns læring ret meget. Nu mangler vi bare at få omsat den indsigt til praksis i skolens hverdag. ■

SKOLE OG FORÆLDRE NU OG I DE NÆSTE TI ÅR

INTERVIEW VED CLAUS ENGELUND

I 2008 OVERTOG BENEDIKTE ASK SKOTTE FORMANDSSTOLEN EFTER THOMAS DAMKJÆR PETERSEN. VI HAR BEDT FORMANDEN OM DELS AT PEGE PÅ DE VIGTIGSTE BEGIVENHEDER I DE SIDSTE TO ÅR, DELS GIVE ET BUD PÅ VISIONER FOR DET NÆSTE TIÅR

Benedikte Ask Skotte

– Det var godt at kunne overtage foreningen efter ti års kontinuitet med Thomas Damkjær Petersen som formand, siger Benedikte Ask Skotte. – Situationen var nu, at vi havde en god position på det centrale plan, med næsten automatisk repræsentation alle relevante steder, faste årlige kontakter med politikerne, gode kontakter til pressen, der altid ringede til

os om skoleanliggender osv. Men vi havde det problem, at der var for lidt kontakt mellem det centrale og de almindelige skolebestyrelsesmedlemmer, vores basis.

ÆNDRERE BETINGELSER FOR FORENINGSARBEJDE

Efter kommunalreformen havde foreningen udskiftet sit fundament. Amtsforenin-

gerne var blevet erstattet af kommunale lokalafdelinger, som der i løbet af 2009 efterhånden var opbygget i mere end 30 kommuner.

– Men det var svært at komme længere, og det var svært at få de 30 til at fungere i foreningen, siger Benedikte Ask Skotte. – Vi mærkede, hvordan holdningen til at være foreningsaktiv havde ændret sig. >

› Hvor vi tidligere i foreningen har kunnet støtte os på aktive, der gik meget bredt ind i foreningsarbejde og dannede et fællesskab, der bar foreningen, ser vi nu mange, der gerne vil være aktive omkring helt præcise, afgrænsede emner. Det kniber i forvejen med tiden i børnefamilien, og mange forældre vil gerne være ydende, men det skal være i forhold til en konkret opgave, de har valgt, ikke at holde en forening i gang.

Benedikte Ask Skotte peger på, at den udvikling stiller nye krav til, hvordan foreningen skal fungere. I stedet for at bruge kræfterne på en kontinuerlig dialog, der udvikler skolepolitikken på alle niveauer i foreningen, skal der nu opbygges et apparat, der kan være klar med ydelserne, når skolebestyrelserne har brug for dem.

– Vi skal have en slags akut beredskab, siger Benedikte Ask Skotte. – At sidde i en skolebestyrelse i dag er meget krævende, og det skaber et behov for støtte til at overskue de mange komplicerede emner. At levere den støtte kræver en professionaliseret organisation, der er i

stand til at præstere med høj kvalitet. Så vi har arbejdet med at udvikle nye redskaber, så skolebestyrelserne kan bruge os til råd og vejledning. Derfor har vi suppleret vores traditionelle ydelser – bladet, udgivelserne, kurserne og oplægsholderne – med opbygningen af en ny hjemmeside og et nyt forum på nettet, hvor hvert eneste skolebestyrelsesmedlem kan indrette sig med de videnskilder han eller hun har brug for. Og så har vi i øvrigt gennemført en branding proces, der blandt andet resulterede i vores nye navn, Skole og Forældre, som skal gøre det lettere for vores medlemmer at forstå, at vi er deres organisation.

STÆRK CENTRAL POSITION

Benedikte Ask Skotte glæder sig over anerkendelsen af foreningen på det centrale niveau som medspiller i nationale skolepolitiske fora, bl.a. statsministerens 360 graders eftersyn. Det giver indflydelse, og det giver synlighed, fordi foreningen daglig nævnes i skolepolitiske sammenhænge.

– Ude i kommunerne har vi til gengæld

svært ved at trænge igennem, siger hun. – Vi havde set det komme, da vi før kommunalreformen forudså, at der ville blive længere fra den enkelte skole til kommunalpolitikkerne. Vi har nu i flere år kæmpet forgæves imod den omfortolkning af, hvad en skole er, som forvaltningerne presser igennem. Det betyder skolesammenlægninger med flere afdelinger, så man ikke mere kan være sikker på at få sine børn i den lokale skole. Oven i det kommer nu en bølge af skolenedlæggelser. De foregår ofte på grundlag af tynde beregninger, der hviler på en blind tro på store skolars kvalitet, og de har ofte et meget kritisabelt forløb.

– Og alligevel er der grund til at være optimist, siger Benedikte Ask Skotte. –

”
POLITIKERNE KAN IKKE VÆLGE
ANDET END AT LYTTE TIL
FORÆLDRENE, OG SKOLE OG
FORÆLDRE ER DEN ENESTE
ORGANISATION PÅ OMRÅDET

Forældrene i skolebestyrelserne kan roligt koncentrere sig om de lokale opgaver, mens foreningen tager sig af de centrale kampe. Foto fra skolebestyrelsesmøde på Gersagerskolen: Søren Hartvig, 2008.

Hele det politiske og pressemæssige fokus på skolespørgsmål giver os automatisk en position. Vi forældre er brugerne af folkeskolen – hvis vi da ikke er så utilfredse, at vi vælger en privatskole – og vi er 700.000 vælgere. Politikerne kan ikke vælge andet end at lytte til forældrene, og Skole og Forældre er den eneste organisation på området. Også medierne lytter konstant efter, hvad vi har at sige, og vi oplever, at der simpelthen er ved at være en almindelig enighed om det, vi har sagt i årevis: Forældre har afgørende betydning for, at deres børn får noget ud af at gå i skole.

Benedikte Ask Skotte beskriver en slags arbejdsdeling mellem de lokale skolebestyrelser og den centrale landsforening.

– Medierne er ikke altid på vores side, siger hun. – Pludselig har de en historie, der giver forældrene skylden for alt, hvad der ikke lykkes i skolen, og det fører så til generaliseringer, som kan bygge op til forslag, der kan true forældrenes rettigheder. Så ser jeg det sådan, at vi centralt tager os af det og får vendt billedet, mens forældrene i skolebestyrelserne roligt kan koncentrere sig om de lokale opgaver. Det

er en helt fin arbejdsdeling, jeg håber bare forældrene opdager, at det er vigtigt, at vi er der til at tage os af disse angreb.

At sikre Skole og Forældre en fast plads i bevidstheden hos forældrene i skolebestyrelserne er således en af foreningens vigtigste opgaver i disse år. Benedikte Ask Skotte er ikke i tvivl om, at foreningen på en række områder yder det, som medlemmerne har brug for. – Vi er hele tiden i gang med at realisere nye projekter, her senest Forældrerådgivningen og trivselssambassadørerne, siger hun. – Det vanskelige er at synliggøre det hele, og det er det vi arbejder med lige nu.

FORÆLDRE SKAL VÆRE SKOLENS MEDSPILLERE

Og hvad skal foreningen så arbejde frem mod i det næste tiår?

Benedikte Ask Skotte ridser hovedudfordringen op. – Helt grundlæggende handler det om at udvikle et nyt forhold mellem hjem og skole, hvor forældrene bliver medspilleren i børnenes læring. Vi er det i forvejen, det viser den ene videnskabelige undersøgelse efter den anden, men vi skal have det bevidst ind i den måde, vi laver skole på. Så vi skal først arbejde for, at forældrene selv indser deres betydning for læringen, og at skolen anerkender den. Og så gælder det om at lave skole der medinddrager forældre i meget større målestok end i dag.

Hun peger også på en anden side af samme udfordring: – I dag rammer skolens indsats forbi en stor gruppe af børn. Skolen skal forstå, at den må tage imod disse børn og det hjem, de kommer fra, og gøre plads til dem. Opgaven er med dem som med de andre børn, at de skal have lyst til at lære, både mens de går i skole, og når de går ud. Og den opgave kan kun løses med inddragelse af hele barnet, dvs. også hjemmet.

– Mit håb er også, at skolebestyrel-

serne vil få mulighed for at lægge linjen både socialt og fagligt ved at få en reel bestyrelseskompetence, siger Benedikte Ask Skotte. – Vi skal have kompetence til at ansætte både ledere og lærere, så vi kan bygge et hold op omkring en kultur og et sæt visioner, der kan gennemsyre dagligdagen på skolen, undervisningen, debatten på lærerværelset, forældrearrangementerne osv.

Den nationale skolepolitik er også med på Benedikte Ask Skottes ønskeseddel: – Jeg så meget gerne, at folkeskolens parter kunne blive enige om målene for de næste ti år. Det handler om at se skolen som det sted, hvor vi lægger grunden til det Danmark, vi vil have. Det handler ikke kun om konstant at øge kravet til, hvad børnene skal lære, men om at se dem som hele børn, der også skal igennem en alsidig personlig udvikling. Og det handler heller ikke kun om, at der skal bruges voldsomt flere skattekrone på folkeskolen. Ganske vist må politikerne indse, at skolen er ”koncernens” udviklingsafdeling, der ikke må undermineres med besparelser. Men den gode nyhed er også, at engelske erfaringer viser, at forældreinddragelse giver et langt større løft til skolens præstationer end store investeringsprogrammer inden for skolens egne rammer. Det koster ikke noget at tænke anderledes!

ÆNDRINGER SKAL PRESSES IGENNEM

– Jeg er ikke så blåøjet, at jeg tror det hele bare kommer af sig selv, siger Benedikte Ask Skotte. – Der er barrierer, og vi er både oppe imod vanetænkning og økonomiske nedskæringer. Derfor skal der pres til, og det pres må komme fra forældrene. Politikerne er følsomme for vores pres, og de ved jo godt, at vi fylder godt blandt vælgerne, og at skolespørgsmål kan afgøre valg. Så vi står godt. Og jeg tror, vi om ti år vil kunne se tilbage på store ændringer i folkeskolen. I

”

ERFARINGER VISER, AT FORÆLDREINDDRAGELSE GIVER ET LANGT STØRRE LØFT TIL SKOLENS PRÆSTATIONER END STORE INVESTERINGSPROGRAMMER INDEN FOR SKOLENS EGNE RAMMER. DET KOSTER IKKE NOGET AT TÆNKE ANDERLEDES

FRA PROTOKOL OVER LANDSMØDET FOR FORÆLDREAAKSMEDLEMMER
PAA HINDSGAUL DEN 5. OG 6. JUNI 1935

Forsmanden for Indflydebestyrelsen Hr. Murermester Vesterled aabnede Mødet og foreslog at man sang "Der er et yndigt Land".
Fuldmægtig i Undervisningsministeriet G. Henriksen... gav herefter en kort og klar Fremstilling af vor Skoleopgørelse særlig med Hensblik paa de Omraader hvor Forældrerådene har indflydelse... Forældrerådenes Virksomhed bestaar deri at de er med til at gøre Indstilling til Ansettelse af Lærere... Forældrerådene må... søge at følge Undervisningen i Skolen i saa stor Udstrækning som muligt, der bør dog foreligge en Forældrerådsbeslutning før naar Overværelse af Undervisningen skal finde Sted...

Det er ønskeligt, at baade Forældre og Skole har en bestemt viden om de Forhold der drejer sig om Børnenes Opdragelse i sympatisk Forstaaelse og med en sympatisk indstilling. Det modsatte - Misforstaaelse affæder ofte Irritation og Bitterhed...

Saa forbyder man Børnene at udtale sig om Forholdene paa Skole, hvilket ikke er heldigt; det er heller ikke heldigt, at der altid byttes alt for velvilligt paa Børns Snaks for ikke at faa dem til at løbe løbsk; men her efter mere Kritik. Læreren skal behandle alle ens men det kan ikke gøres da Eleverne er saa vidt forskellige.

Læreren kan tage Fejl, hvis ikke han altid husker, at det kan skyldes Svagheder hos Børn, naar de sætter bagud. Polypfer - snage øjne - Blodmangel etc. Og kan give Anledning til Konflikter, hvis ikke det opdages. Ligesaa generte Elever. Ordblindhed kan bervirke det samme. Denne Ting har intet med Intelligens at gøre, men giver Aarsag til mange Misforstaaelser... Børnets daglige Omgivelser i Hjemmet kan ligesaa have stor Indflydelse paa et godt Forhold mellem Skole og Hjem...

Mehlsen gjorde Rede for Tanken om et Landsudvalg... Efter megen Forhandling vedtog man at danne et Landsudvalg for Forældrerådene og udtalte at man ønsker kun Samarbejde...

Herefter valgtes Hr. Mehlsen enstemmigt til Redaktør, og det vedtoges at lade Forældreråds Tidende være Organ for Sammenslutningen.

Hindsgaul, 6.6.35

Tom Dirigenter

A. P. Briseff Jens Hansen

Storingsmand Indlednings